

Letno poročilo

kranjske kmetijske šole na Grmu
za leto 1909/10.



Na Grmu pri Novem mestu 1911.

Založilo ravnateljstvo kranjske kmetijske šole na Grmu.

I. Šolsko poročilo.



Premembe pri učiteljstvu.

S preuredbo šole se je pomnožilo število učnih močij in so se izpremenile nekatere osebne in službene razmere.

Z odlokom št. 653/pr z dné 2. decembra se je adjunkt R. Zdolšek v svrhu pripravljanja za učiteljski izpit olajšala služba s tem, da je prevzel pouk iz vinarstva in kletarstva v letni šoli c. kr. vinarski nadzornik B. Skalický, ki je poučeval v zimskem tečaju po 4 ure na teden.

Z dekretom z dné 8. januarja 1910 št. 707/pr je bil dose-danji tretji učitelj Anton Lapajne imenovan pisarniškim ad-junktom; v tej lastnosti mu je poučevati tudi ljudskošolske pred-mete in čebelarstvo.

Z odlokom z dné 21. februarja 1910 št. 151/pr je dobil ad-junkt R. Zdolšek dopust od 21. februarja do 16. marca, da je napravil na Dunaju učiteljski izpit za vinarstvo in sadjarstvo.

Z dekretom z dné 5. marca 1910 št. 1544 je bil na novo nastavljen za strokovnega učitelja ing. agr. Ivan Rataj, ki je bil pa po kratkem službovanju imenovan živinorejskim nadzornikom s sedežem v Ljubljani.

Z dekretom z dné 30. marca 1910 št. 194/pr je bil dosedanji adjunkt Rudolf Zdolšek imenovan strokovnim učiteljem v de-finitivni lastnosti.

Meseca junija se je udeležil pisarniški adjunkt A. Lapajne čebelarskega tečaja na Dunaju, pri kateri priliki je napravil izpit usposobljenosti za pouk v čebelarstvu.

Z dekretom z dné 23. julija 1910 št. 13566 sta bila stro-kovnima učiteljema imenovana Anton Planinšek, potovalni učitelj za kmetijstvo v Sežani, in ing. agr. Albert Vedernjak, ki je dovršil dunajsko visoko šolo za kmetijstvo. Oba sta nastopila službo z mesecem septembrom.

Ker je bil dosedanji veroučitelj kaplan V. Tomc prestavljen v Višnjogoro, je prevzel s 1. septembrom njegovo mesto kaplan I. Fröhlich iz Šmihela.

Z dekretom z dné 17. marca 1910 št. 2733 sta bila opravnik A. Bratina in sadjar J. Mrvar imenovana poduradnikoma.

Šolske vesti.

Šolsko leto 1909/10 se je pričelo dné 15. novembra s sv. mašo v Šmihelu in s primernim nagovorom v šolski sobi.

V zimsko šolo je vstopilo 9 učencev, v letno 12 učencev in v drugi tečaj dvoletne šole 1 učenec. Ker je bilo na zavodu še 10 učencev prejšnje šole, je štela šola skupaj 32 učencev.

Po poklicu so bili vsi kmetskega stanu.

S pomočjo deželnih ustanov se je šolalo 25 učencev, 9 v zimski šoli, 11 v letni šoli in 5 v drugem letniku prejšnje šole.

Dné 19. novembra se je zavod udeležil sv. maše zadušnice po pokojni cesarici Elizabeti.

Božične počitnice so trajale od 23. do 29. decembra velikonočne pa od 23. do 29. marca.

Od 1. do 31. julija so bile na zavodu glavne počitnice za letne učence in od 1. do 31. avgusta za učence prejšnje dvoletne šole.

Dne 18. avgusta se je praznoval na zavodu cesarjev rojstni dan.

Dné 4. oktobra (na imendan cesarja) so se udeležili učitelji in učenci slovesne sv. maše v župni cerkvi v Šmihelu.

Tega dné se je otvoril v samostanu ubogih šolskih sester v Šmihelu enoletni gospodinjski tečaj, v katerega je vstopilo 18 gojenk. Otvoritve sta se udeležila ravnatelj Rohrman in strokovni učitelj Zdolšek.

Šolsko leto se je sklenilo dné 19. oktobra s sv. mašo v Šmihelu, z nagovorom v šolski sobi in z razdelitvijo spričal.

Pouk.

I. Šolski pouk se je vršil po predpisanem učnem redu.

Ravnatelj Viljem Rohrman je poučeval poljedelstvo, živinorejo, kmetijsko gospodarstvo in knjigovodstvo.

Strokovni učitelj Rudolf Zdolšek je poučeval vinogradništvo, kletarstvo, sadjarstvo, uporabo sadja, vrtnarstvo, kemijo, zemljemerstvo in risanje.

Strokovni učitelj ing. agr. Ivan Rataj je poučeval od marca do julija živinorejo, mlekarstvo, fiziko, prirodopis, geometrijo, zemljemerstvo in risanje.

Strokovni učitelj Anton Planinšek je poučeval od septembra naprej živinorejo, mlekarstvo, fiziko, geometrijo, zemljestvo in risanje.

Strokovni učitelj ing. agr. Albert Vedernjak je poučeval od septembra naprej poljedelstvo, travništvo, prirodopis in kmetijsko knjigovodstvo.

Pisarniški adjunkt A. Lapajne je poučeval spise, računstvo, čebelarstvo in kot neobligaten predmet nemščino.

Kaplan Valentin Tomc: krščanski nauk.

C. kr. višji okrajni živinozdravnik Otmar Skale: živinozdravstvo.

C. kr. gozdni komisar Ivan Urbas: gozdarstvo.

C. kr. vinarski nadzornik Bohuslav Skalicky v zimskem tečaju letne šole: vinogradništvo in kletarstvo.

Kapiteljski organist Ignacij Hladnik: petje.

V zimskem tečaju so se učenci ob petkih zvečer poučevali tudi o družabnem vedenju in vadili v kmetijskih govorih.

II. Praktični pouk se je vršil pod nadzorstvom strokovnih učiteljev.

Pri praktičnem delu so navajali učence:

opravnik Alojzij Bratina pri delu v hlevu in na polju;
sadjar Jožef Mrvar pri delu v trtnih in sadnih nasadih in v vinski kleti;

viničar Anton Planinšek pri delu v vinogradih;

vrtnar Franc Valentinčič pri delu na vrtu in

mlekar Janez Slabé pri delu v hlevu in v mlečni kleti.

Praktični pouk je trajal po 5 do 7 ur na dan.

Pri delu, ki se redno opravlja v gospodarstvu, tako n. pr. v govejem hlevu, v mlečni kleti, v svinjaki, pri uprežni živini, v vinski kleti se učenci menjavajo od tedna do tedna, tako da pridejo pri vsakem delu na vrsto.

Dela se odrejajo vsak večer. Izvršena dela morajo učenci zapisovati v gospodarski dnevnik.

Zaznamek učencev.

Leta 1909/10 so vstopili v šolo sledeči učenci:

Zimska šola.

Babnik Valentin iz Glinc pri Ljubljani.

Dular Janez iz Jurkevsi na Dolenjskem.

Groznik Franc iz Višnjegore na Dolenjskem.

Kapš Franc iz Uršnih sel na Dolenjskem.

Krhin Janez iz Gor. Gradišča na Dolenjskem.

Lampret Jožef iz Komanije pri Dobravi na Gorenjskem.
Lenče Feliks iz Kleč pri Ljubljani.
Marinko Jožef iz Komanije pri Dobravi na Gorenjskem.
Žakelj Janez iz Planine pri Vrhniki.

Letna šola.

Bregar Franc iz Gradička pri Krki na Dolenjskem.
Bregar Frančišek iz Znojil pri Krki na Dolenjskem.
Cvelbar Janez iz Vratnega pri Pleterjah na Dolenjskem.
Ferjančič Jožef iz Slapa pri Vipavi.
Filipič Franc iz Prapreč pri Žužemberku na Dolenjskem.
Hrovatin Viktor iz Dupelj pri Vrhpolji na Notranjskem.
Ivanetič Jakob iz Črešnjevca pri Semiču na Dolenjskem.
Kovačič Alojzij iz Smerja pri Premu na Notranjskem.
Lampret Alojzij iz Muljave pri Zatični na Dolenjskem.
Požar Anton iz Nove Sušice pri Košani na Notranjskem.
Urbas Jožef iz Volčjega pri Blokah na Notranjskem.
Zagorc Leopold iz Dol. Vrhpolja pri Št. Jerneju na Dolenjskem.

Učenci dvoletne šole.

Gržina Anton iz Il. Bistrice na Notranjskem.
Hvalec Mirko iz Jurkloštra na Štajerskem.
Levstik Edmund iz Konjic na Štajerskem.
Michitsch Ivan iz Gotenic pri Kočevju.
Pangerc Oskar iz Doline pri Trstu.
Pišek Jožef iz Čret pri Teharjih na Štajerskem.
Trpin Andrej iz Žiberš pri Rovtah na Notranjskem.
Vovk Vinko iz Grada pri Bledu na Gorenjskem.
Vrečko Franc iz Jurkloštra na Štajerskem.
Zurc Josip iz Dvora pri Žuženberku na Dolenjskem.
Žogan Janez iz Bodrišne vasi pri Grobelnem na Štajerskem.

Vsi učenci zimske in letne šole so uživali deželne ustanove izvzemši enega. Med drugoletniki je bilo 5 štipendistov, 3 so imeli pa državne podpore.

Med letom so izstopili 3 učenci iz zavoda; eden zaradi domačih razmer, dva pa zaradi slabega napredka v šoli in pri praktičnem delu.

Vsi učenci, ki so l. 1910 dovršili šolo, so ostali na očetovem domu.

Pisarniško delo.

Pisarniške posle vodi pod nadzorstvom ravnatelja pisarniški adjunkt.

Kot pomožni pisarniški uradnik je posloval Jože Zupančič iz Kandije in od 1. oktobra naprej pa Marija Niefergall iz Kandije.

Opravljeni zapisnik izkazuje v tem letu 3021 številčk proti 2404 l. 1909 in proti 1785 l. 1908.

Blagajnična knjiga šteje 1740 številčk proti 1163 l. 1909 in proti 1130 l. 1908.

Šolsko gospodinjstvo.

Zaradi oskrbovanja šolskega gospodinjstva se je obrnilo ravnateljstvo na šolske sestre v Marijanišču. Predstojništvo je pa naznanilo, da za sedaj ne more ustreči, ker se je v zadnjih letih ustanovilo toliko podružnic, da so porabljene vse moči.

Šolsko gospodinjstvo oskrbuje sedaj šolska kuharica Jožefa Vrisk, udova prejšnjega šolskega opravnika. Pri gospodinjstvu ji pomaga ena dekla.

Za šolsko perilo se najema posebna perica.

Hišna opravila.

Vsa potrebna hišna dela v šolskih prostorih je opravljal hišnik Miha Podbevšek.

Gospodinjski tečaj.

V zvezi s tukajšnjo šolo stoji enoletni gospodinjski tečaj v zavodu ubogih šolskih sester „De Notre Dame“ v Šmihelu, ki se je otvoril z mesecem oktobrom.

Šolski pouk v tem tečaju vodijo uboge šolske sestre v sporazumu s tukajšnjim ravnateljstvom. Tečaju načeljuje poseben kuratorij sestojč iz predsednika monsignora A. Peterlina, župnika v Šmihelu, župana J. Zurca in ravnatelja Rohrmana kot tajnika.

Poleg šolskih sester poučujeta v tečaju ravnatelj Rohrman (živinorejo in mlekarstvo) in strokovni učitelj R. Zdolšek (vrtinarstvo).

Gospodinjski tečaj obiskuje 18 učenk in sicer 6 notranjih in 12 vnanjih.

Natančnejši program o gospodinjskem tečaju je dodan šolskemu poročilu.

Kmetijski tečaji.

V šolskem letu 1909/10 so se priredili na šoli sledeči kmetijski tečaji:

1. šestdnevni tečaj za kmetijsko združništvo, od 27. do 29. januarja.

2. dvodnevni živinorejski in mlekarski tečaj, od 22. do 23. februarja.

3. dvodnevni kletarski tečaj od 30. do 31. marca.
4. dvodnevni tečaj za pridelovanje zelenjave, od 9. do 10. maja.
5. dvodnevni tečaj za pridelovanje krme, od 30. do 31. maja.
6. dvodnevni tečaj za zeleno cepljenje, od 13. do 14. junija.
7. petdnevni tečaj za uporabo sadja, od 26. do 30. septembra.

V teh tečajih so poučevali ravnatelj Rohrman, strokovni učitelj Zdolšek, združni nadrevizor Pušenjak in sadjarski inštruktor Humek.

Vsi tečaji so bili dobro obiskani in so šteli skupaj nad 300 udeležencev.

Učiteljski tečaj.

Od 18. julija do 6. avgusta se je vršil na zavodu kmetijski tečaj za ljudske učitelje, katerega se je udeležilo 21 učiteljev. Prva dva tedna se je poučevalo kmetijstvo s posebnim ozirom na potrebe ljudskega učitelja, zadnji teden je bil pa odločen za pouk v kmetijskem združništvu.

V tečaju so poučevali ravnatelj Rohrman (šolsko vrtnarstvo, splošno kmetijstvo), strokovni učitelj Zdolšek (sadjarstvo, vrtnarstvo), pisarniški adjunkt A. Lapajne (čebelarstvo), združni komisar Dr. L. Pogačnik (zadružno pravo), nadrevizor Vladimir Pušenjak (zadružno knjigovodstvo) in živinorejski nadzornik ing. agr. Janez Rataj (splošno združništvo).

Tečaj sta nadzorovala referent deželnega odbora, deželni poslanec prof. E. Jarc in c. kr. deželni šolski nadzornik Franc Levec.

Popotni poduk.

Šola se je udeleževala s svojimi učitelji tudi kmetijskih tečajev, ki jih je prirejal veleslavni deželni odbor po deželi, in je prirejala tudi sama popotni poduk.

Ravnatelj Rohrman je predaval v sledečih krajih:

- V Metliki, pri kmetijskem tečaju dné 30. januarja in 1. februarja:
Pridelovanje krme. Umetna gnojila. Prašičjareja.
- V Črnomlju, pri kmetijskem tečaju dné 31. januarja: Pridelovanje krme. Umetna gnojila. Prašičjareja.
- V Št. Jerneju, pri kmetijskem tečaju dné 20. in 21. februarja:
Pridelovanje krme. Umetna gnojila. Prašičjareja.
- V Št. Vidu pri Zatični, pri kmetijskem tečaju dné 6. marca:
Obdelovanje in osuševanje travnikov.
- V Gor. Polju, dné 12. junija: Prašičjareja.

- V Stopičah, dné 14. avgusta: O pomenu in uredbi živinorejske zadruga.
V Št. Petru, dné 14. avgusta: O pomenu in uredbi živinorejske zadruga.
V Prečni, dné 21. avgusta: O pomenu in uredbi živinorejske zadruga.
V Mirni peči, dné 28. avgusta: O pomenu in uredbi živinorejske zadruga.
V Smoleni vasi, dné 13. in 23. oktobra in 6. novembra: O pomenu in uredbi mlekarske zadruga.

Strokovni učitelj Zdolšek je predaval v sledečih krajih:

- V Metliki, pri kmetijskem tečaju dné 30. januarja: Sadjarstvo.
V Črnomlju, pri kmetijskem tečaju dné 31. januarja: Sadjarstvo.
V Črnučah pri Ljubljani, dné 4. aprila: Sadjarstvo.
V Dvoru pri Žužemberku, dné 12. junija: Zeleno cepljenje.
V Šmartnem pri Litiji, dné 8. oktobra: Sadna kupčija in uporaba sadja.
V Borovnici, o priliki sadne razstave dné 9. oktobra: Sadjarstvo.
V Toplicah, dné 13. novembra: Sadjarstvo.

Strokovni učitelj Rataj je predaval:

- V Gor. Polju, dné 12. junija: Paša prašičev in svinjaki.

Pisarniški adjunkt Lapajne je predaval:

- Na Grmu, dné 28. avgusta: O povzdigi čebelarstva na Dolenjskem.
V Št. Jerneju, dné 4. septembra: Jesenska opravila čebelarjeva.
V Mirni peči, dné 2. oktobra: Prezimovanje čebel.

Nadzorovanje šole.

Poročevalec šole deželni odbornik grof Ant. Jos. Barbo je nadzoroval šolo dné 5. marca in 27. avgusta.

Vladni svetnik H. Kurmann, c. kr. višji vinarski nadzornik si je ogledal šolsko trtnico in vinograde dné 30. avgusta.

Obiski.

V šolskem letu 1909/10 so si ogledali šolo razni obiskovalci, izmed katerih je zlasti omeniti:

Deželnega odbornika Dr. E. Lampeta, deželnega odbornika Dr. Vlad. Pegana, deželnega poslanca Josipa Mandeljna, ravnatelja c. kr. kmetijske družbe ces. svetnika G. Pirca, ravnatelja kmetijske šole v Št. Jurju I. Belleta, generalmajorja barona

Rechbacha, veleposestnika Dr. Goriany-ja, monsignora T. Zupana, c. kr. vladnega svetnika Kurmanna, c. kr. gimnazijskega ravnatelja Brežnika, deželnega tajnika iz Brna Dr. Frančiška Bilovskyja, deželnega nadinženirja iz Brna Vladislava Rybko, gospodarskega uradnika pri deželni vladi v Sarajevem Ljubomira Stjepanoviča, strokovnega učitelja kmetijske šole v Gorici Mateja Kosmača.

Učni pripomočki.

Šola razpolaga z različnimi zbirkami (rastlinskimi in živalskimi modeli, zbirko semen, gnojil, krmil, zbirko kemikalij, fizikalnih aparatov in aparatov za preiskovanje kmetijskih pridelkov), ki se rabijo pri šolskem pouku.

Dokupilo se je v tem letu sledeča nova učila: 1 ročna tehtnica, 1 tehtnica za panje, 1 točilo za med, 1 Albertijev panj, 1 Arnoldov opazovalni panj, 1 stiskalnica za umetno satovje, 1 pečica za vlivanje medsten, 1 preparat o razvoju čebele, 1 natega za dekantiranje botelk, 1 pipa za polnjenje botelk, 1 meli za pretakanje vina, 3 stroji za lupljenje sadja in 1 ročni sejalni stroj za rastlinsko poskuševališče.

Za pomnožitev učnih pripomočkov se je uredila na šoli stalna razstava kmetijskega orodja in strojev, ki se razkazujejo učencem in tistim gospodarjem, ki se hočejo poučiti v porabnosti in vrednosti posameznih strojev. Šola ima v tej zbirki poljedelske, mlekarske in sadjarske stroje.

Najvažnejši učni pripomoček je šolska kmetija s svojimi nasadi in gospodarskimi napravami.

V učne svrhe ima šola tudi posebno rastlinsko poskuševališče, botanični vrt in trtni sortiment.

Rastlinsko poskuševališče meri 5000 m^2 in rabi za poskuse s pridelovanjem raznih deteljnih in travnih mešanic in drugih krmskih rastlin, potem za poskuse z novimi vrstami kmetijskih rastlin in za poskuse z umetnimi gnojili. V zvezi s tem poskuševališčem je tudi travniško poskuševališče, ki meri 1000 m^2 , ki rabi za poskuse z umetnimi gnojili. Potrebni poskusi z umetnimi gnojili se delajo tudi zunaj na njivah pri posameznih rastlinah in so vspehi teh poskusov, v kolikor so praktične vrednosti, objavljeni v gospodarskem poročilu.

Botanični vrt. Za pouk v kmetijski botaniki se je napravil pred gradom botanični vrt in sicer posebej za kmetijske rastline, za sadne rastline in za gozdne rastline. Botanični vrt se je napravil z ozirom na površje bližnje okolice v podobi parka.

Trtni sortiment ima ta namen, da se učenci praktično poučujejo o lastnostih posameznih trtnih vrst in da spoznavajo, kake vrednosti so ameriške podlage za cepljenje z domačimi vrstami.

Knjižnica.

Šolska knjižnica šteje koncem šolskega leta 1909/10 1928 zvezkov v vrednosti 6194 K 75 h. Prirastlo je 64 zvezkov v vrednosti 329 K 86 h.

Poučna potovanja učiteljstva.

Ravnatelj Rohrman se je udeležil razprav VIII. vinarskega kongresa na Dunaju od 5. do 8. septembra.

Strokovni učitelj Zdolšek je napravil meseca avgusta štiritedensko poučno potovanje po Istri, Dalmaciji, Bosni in Hercegovini, Hrvatski in po Ogrskem.

Pisarniški adjunkt Lapajne se je udeležil od 1. do 22. junija čebelarkega tečaja na Dunaju in si je ogledal od 19. do 22. avgusta čebelarstvo razstavo v Budapešti, pri kateri priliki je obiskal tudi čebelarstvo šolo v Gödöllö.

Izleti.

Za popolnitev šolskega pouka in za razširjenje obzorja učencev so se napravili v pretečenem letu sledeči izleti:

Veliki izlet na Hrvatsko od 30. junija do 2. julija. Na tem izletu so si ogledali učenci sledeče gospodarske objekte: hleve, svinjake in stroje g. Globočnika v Dobravi pri Kostanjevici, uzorne vinograde g. Presečky-ja v Vel. Dolini, vinske kleti istega posestnika v Samoboru, uredbo gospodarstva na višjem gospodarskem učilišču v Križevcih, kjer se je istega dne priredil izlet hrvatsko-slavonskega gospodarskega društva v Zagrebu. Povodom tega izleta so se vršila dopoludne predavanja o živinskem zavarovanju, o gnojenju travnikov in o čiščenju in filtriranju vina, popoldne se je pa priredila tekmovalna strojna košnja žita in trave in tekmovalno oranje. Nazaj grede so si izletniki ogledali vinograde, trtnice, sadne vrtove, drevesnice, hleve in mlekarno deželnega posestva v Božjakovini. Izletniki so bili povsod gostoljubno sprejeti, tako da se tudi na tem mestu iskreno zahvaljujemo vsem, ki so omogočili izlet in pripomogli, da se je tako uspešno izvršil. Posebno hvalo smo dolžni v tem pogledu ravnateljsvu in učiteljskemu zboru višjega gospodarskega učilišča v Križevcih, ki nas je posebno ljubeznivo sprejelo. Nazaj grede so si učenci ogledali tekem popoldneva mesto Zagreb. Izletnike sta vodila ravnatelj Rohrman in strokovni učitelj Zdolšek.

Običajni majnikov izlet se je napravil v Toplice v spremstvu treh stalnih učiteljev.

Razentega so se napravljali krajši izleti v okolico, kjer so se učenci poučevali v kmetijskih razmerah novomeškega okraja.

Z vinarskim nadzornikom Skalicky-jem so si ogledali letni učenci državno vinsko klet, z gozdnim komisarjem Urbasom so si ogledali gozdno drevesnico v Bršljinu.

Z letnimi učenci in z drugoletniki je ogledal ravnatelj Rohrman zemljiško knjigo pri c. kr. okrajni sodnji in kataster pri c. kr. davčnem uradu v Novem mestu, strokovni učitelj Zdolšek pa sodomerni urad v Novem mestu.

Razstave.

Dne 19. septembra se je udeležila šola goveje, prašičje in perutninarske razstave v Kandiji, katero je priredila kmetijska podružnica novomeška v zvezi s c. kr. kmetijsko družbo v Ljubljani in osredno perutninarsko zadruho v Ljubljani. Šola je razstavila v vsih treh oddelkih svoje živali, ki so vzbujale splošno priznanje in pohvalo. Za darila šola v tem slučaju ni tekmovala.

Šolske stavbe.

S preuredbo šole so se povečali tudi šolski prostori. Priredili sta se nova spalnica in učilnica. Povečala se je šolska kuhinja in postavilo v njej nov velik štedilnik in nova krušna peč. Povečala in na novo opravila se je tudi šolska perilnica. V šolskem poslopju se je napravilo stanovanje za sadjarja in za mlekarja, zadej pa nove šolske drvarnice.

Šolski inventar.

Novourejena šola je zahtevala tudi pomnožitev oprave v tretji učni sobi, v učilnici, v spalnici, v jedilnici in v šolski kuhinji.

Ker je bilo za novo šolsko leto 1910/11 sprejetih 49 učencev, se je nabavila za 16 učencev nova oprava po vsih šolskih prostorih. Razen tega se je nadomestilo nekaj stare oprave.

Uredba sedanje šole.

Kranjska kmetijska šola na Grmu ima namen, da se mladeniči, ki so dovršili ljudsko šolo, v najkrajši dobi in z najmanjšimi stroški izobrazijo za kmetijski poklic, in da s prirejanjem praktičnih tečajev upliva na povzdigo kmetijstva v deželi. V ta namen ima

šola na razpolago obsežno gospodarstvo, ki se peča z vsemi panogami kranjskega kmetijstva.

Šola obstoja iz dveh oddelkov, namreč iz zimske šole in letne šole.

Zimska šola.

Zimska šola ima namen, podati v najkrajšem času tisto strokovno izobrazbo, ki je dandanes kmetovalcem neobhodno potrebna.

S to šolo naj se učenci usposobijo za uspešno kmetovanje po živinorejskih in poljedelskih krajih Kranjske dežele.

Pouk v zimski šoli obsega dva zimska tečaja po 5 mesecev, skupaj 10 mesecev, ki se pričneta vsako leto z mesecem novembrom in trajata do konca marca.

Letna šola.

Letna šola ima namen, poučevati učence predvsem v vinogradništvu, kletarstvu, sadjarstvu in uporabi sadja, in traja zaradi potrebnega praktičnega poduka celo leto.

S to šolo naj se učenci usposobijo za gospodarstvo po vinorodnih krajih Kranjske dežele. Zimski tečaj v tej šoli traja od novembra do konca marca, skupaj 5 mesecev, poletni tečaj od aprila do konca oktobra z enomesečnimi počitnicami meseca julija, skupaj toraj 6 mesecev, tako da traja celoletni tečaj 11 mesecev.

Učenci letne šole, ki se želijo bolj temeljito izobraziti v živinoreji, mlekarstvu, travništvu in drugih pomožnih vedah, lahko vstopijo po končani letni šoli v drugi tečaj zimske šole, tako da dovrše popolni kmetijski poduk v zavodu v poldrugem letu.

Sprejem v šolo.

Prosilci za obisk zimske in letne šole morajo biti najmanj 16 let stari; le ako so telesno močno razviti, se sprejemajo tudi v starosti 15 let. Kdor je dovršil 25. leto se ne sprejme več v šolo.

Učenci se sprejemajo s pričetkom zimskega tečaja. Prošnja za sprejem, ki jo je predložiti ravnateljstvu šole do 15. septembra, je kolka prosta.

Prošnji je priložiti:

1. rojstni list,
2. zadnje šolsko izpričevalo,
3. zdravniško izpričevalo o telesni sposobnosti,
4. izjavo staršev, oziroma varuha, s katero se zavezujejo plačevati stroške šolanja,
5. izpričevalo o lepem vedenju.

Prosilci, ki se morejo izkazati s tistim znanjem, ki ga daje prvi tečaj zimske, oziroma letne šole, se lahko sprejmejo v drugi tečaj zimske, oziroma letne šole.

Prosilci, ki niso kmetjskih staršev ali ki se niso prej pečali s kmetijstvom, se morajo izkazati z najmanj šestmesečno prakso, ki se lahko tudi dovoli na šolskem posestvu.

Vsak učenec mora prinesiti s seboj, ko vstopi v zavod, sledeče: delavsko in nedeljsko obleko, 6 srajc, 6 spodnjih hlač, 6 parov nogavic, 6 robcev, 6 obrisač, dvoje parov čevljev, in krtačo za obleko.

Vse druge potrebščine preskrbi ravnateljstvo proti primerni odškodnini.

Deželne ustanove.

Za sinove kranjskih posestnikov je ustanovljenih 30 deželnih štipendij in sicer 20 po 150 K za učence zimске šole in 10 po 300 K za učence letne šole.

Prošnje za deželne ustanove, ki jih razpisuje deželni odbor, je vpslati obenem s prošnjo za sprejem v šolo do 15. septembra.

Plačujoči učenci.

Plačujoči učenci zimске šole plačujejo za hrano in stanovanje za vsak tečaj 150 K, plačujoči učenci letne šole pa 300 K za celo leto. Za pranje životnega in posteljnega perila plačujejo po 2 K na mesec. Šolnina znaša po 40 K na leto in se plačuje v dveh poluletnih obrokih po 20 K. V ozira vrednih slučajih se lahko šolnine oproste. Plačujoči učenci, ki dovrše s posebnim dovoljenjem deželnega odbora zimsko ali letno šolo v enem samem tečaju, in učenci iz drugih kronovin plačujejo šolnine 80 K.

Pouk.

Pouk je praktično-teoretičen.

Za šolski pouk je določenih po 4 do 5 ur na dan.

Praktični poduk se prične redno po šolskem pouku. Na praktično šolanje učencev se polaga glavno važnost, zato se šolski pouk naslanja na praktična dela v gospodarstvu.

Praktični poduk obsega praktično razkazovanje, praktične vaje in praktična dela v šolskem gospodarstvu.

S praktičnim razkazovanjem se podpira šolski pouk v utemeljevalnih in strokovnih predmetih, s praktičnimi vajami in s praktičnim delom se imajo učenci izvežbati v vseh tistih delih, za katera je treba vaje in spretnosti.

Šolsko leto prične vsako leto 3. novembra in se konča v zimski šoli z 31. marcem, v letni šoli pa z 31. oktobrom.

O Božiču imajo učenci 10 dñij počitnic, o Veliki noči imajo učenci letnega tečaja 6 dñij in o poletju od 1. do 31. julija počitnice.

Koncem šolskega leta se vršijo glavni izpiti, pri katerih se izprašujejo učenci iz cele učne tvarine in pri katerih se polaga posebna vrednost na praktično usposobljenost učencev.

Učenci, ki dovrše šolo, dobijo odhodna spričevala, v katerih so zaznamovani redi za vedenje, za pridnost v šoli in pri praktičnem delu in za napredek v posameznih učnih predmetih.

Učni predmeti.

I. Učni predmeti za zimsko šolo: verouk, spise, računstvo, geometrija, zemljemerstvo, risanje, fizika, kemija, prirodopis, živinoreja, mlekarstvo, poljedelstvo, travništvo in planšarstvo, sadjarstvo, vrtnarstvo, gozdarstvo, kmetijsko gospodarstvo, živilozdravilstvo, kmetijsko knjigovodstvo, kmetijsko združništvo, kmetijsko kupčijstvo in kmetijsko zakonodajstvo.

II. Učni predmeti za letno šolo: Verouk, spise, računstvo, geometrija, zemljemerstvo in risanje, fizika, kemija, prirodopis, vinarstvo, kletarstvo, sadjarstvo, uporaba sadja, vrtnarstvo, živinoreja, poljedelstvo, čebeloreja, kmetijsko knjigovodstvo, kmetijsko gospodarstvo.

Kot neobligatna predmeta se poučujeta v zimski in letni šoli nemščina in petje.

Program gospodinjskega tečaja v Šmihelu.

Namen tečaja.

Gospodinjski tečaj v Šmihelu ima namen, da se kmetska dekleta, ki so dovršila ljudsko šolo, izučé v hišnem in kmetijskem gospodarstvu.

Uredba tečaja.

Gospodinjski tečaj je enoleten, in traja od 1. oktobra do konca julija. Zimski čas je določen za poduk v hišnem gospodinjstvu, v kuhanju, šivanju, pranju, likanju in gospodinjskem knjigovodstvu, letni čas pa za poduk v hišnem in kmetijskem gospodinjstvu, v vrtnarstvu, v živinoreji in mlekarstvu, prašičjireji in perutninarstvu. V poletnem tečaju vodi kandidatinja učenke na Grm, kjer se teoretično in praktično poučujejo v vseh strokah kmetijskega gospodarstva.

Po sklepni izkušnji dobe učenke izpričevala in pri posebno zadovoljilnem uspehu tudi darila.

Sprejem v tečaj.

V tečaj se sprejemajo dekleta, ki so dovršila 16. leto starosti. Učenke so notranje, ki stanujejo v zavodu šolskih sester in vnanje, ki stanujejo v okolici. V zavod (internat) se sprejme do

12 učenk, ki plačujejo za vso oskrbo in pouk po 30 K na mesec. Vnanjih učenk se sprejme največ 20.

Prošnje za sprejem se vlagajo pri vodstvu gospodinjskega tečaja v Šmihelu do dneva, ki ga določi deželni odbor. Prošnji za sprejem je priložiti zadnje šolsko izpričevalo.

Deželne ustanove.

Za hčere kranjskih posestnikov, ki obiskujejo gospodinjski tečaj in stanujejo v zavodu, je določil deželni odbor 6 ustanov po 15 K na mesec.

Pouk.

Pouk je praktično-teoretičen. Za pouk v šoli je določenih 16 do 20 ur na teden. Šolski pouk traja redno od 7. do 9. ure dopoldne in do 2. do 3. oziroma 4. ure popoldne.

Praktični poduk se vrši deloma pred šolskim poukom, redno pa po šolskem pouku in je v ta namen določenih po 5 do 6 ur na dan.

Učni načrt.

1. Verouk: Spolnjevanje dolžnosti proti Bogu, proti bližjemu in samemu sebi (1 ura na teden).

2. Spisje: Čitanje, ponavljanje in razlaganje vsebine. Se-stava pisem. Oddaja pisem, denarja in blaga na pošti in železnici. (2 uri na teden).

3. Računstvo: Vaje v temeljnih računih s celimi številkami, desetinskimi in navadnimi ulomki. (2 uri na teden).

4. Gospodinjsko knjigovodstvo: Gospodinjski računi. Mlekarski računi. (1 ura na teden).

5. Prirodopis: Opis najvažnejših teles v kmetijstvu s posebnim ozirom na živila. Škodljive rastline in živali. (1uro na teden).

6. Hišno gospodinjstvo:

a) Stanovanje: Oprava stanovanja. Snaženje stanovanja, sobne in kuhinjske oprave. Zračenje, kurjava in svečava. Hišna dela.

b) Živila: Različna jedila. Moka in kruh. Meso različnih živali in iz različnih delov života. Vpliv hranitbe, plemena in starosti na dobroto mesa. Jajca. Presoja, raba in hranitev jajc. Mleko in mlečni izdelki. Zelenjava in gomolje. Različno sadje. Ocet, kava, čaj, vino in pivo.

c) Obleka: Različno blago za obleke. Vrednost in trpežnost blaga. Snaženje obleke. Nakup obleke.

d) Gospodinjstvo: Hišni red. Skrbno spravljjanje blaga. Poraba domačih pridelkov. Nakup in prodaja blaga. Ravnanje s posli. (3 ure na teden).

7. Živinoreja in mlekarstvo: Najvažnejše o hranitbi domačih živali. Različna krmila. Pripravljanje krmil in pokladanje. Izreja in oskrbovanje molzne živine, prašičev in perutnine. Najnevarnejše bolezni domačih živali. Mlekarstvo. Ravnanje z mlekom in smetano. Izdelovanje surovega masla. (2 uri na teden).

8. Vrtnarstvo: Razdelitev vrta. Pridelovanje različne zelenjave. Gojitev cvetlic. Pridelovanje sadja in uporaba sadja. (2 uri na teden).

9. Zdravstvo: Človeško telo. Življenska opravila posameznih delov telesa. Vpliv stanovanja, hrane in obleke na zdravje človeka. Bolniška strežba. Prva pomoč pri nezgodah. Kužne bolezni. (2 uri na teden).

10. Vzgojeslovje: Najvažnejša pravila za telesni in duševni razvoj otroka. (1 uro na teden).

11. Nauk o vedenju: Dostojno vedenje pri mizi, v hiši, na cesti, v cerkvi in v družbi. (1 uro na teden).

Praktični pouk.

Na praktično šolanje učenk se polaga glavno važnost, zato se strokovni pouk kolikormogoče naslanja na praktična dela v gospodinjstvu.

Praktični pouk se razteza na sledeča dela in se učenke v teh delih tedensko menjavajo:

1. Kuhanje in peka kruha: Priprava priproste ljudske hrane, hrane za otroke in bolnike. Priprava mesne in postne juhe, kuhanega in pečenega mesa ene in druge vrste, priprava prikuh in močnatih jedil. Peka belega in črnega kruha in boljšega peciva. Klanje perutnine in prašičev. Soljenje in prekajanje mesa. Ukuhanje in konserviranje sadja in zelenjave. Shranitev jedil. Snaženje kuhinje in jedilnega orodja. Vsa jedila, ki se pripravljajo po navodilih gospodarice, zapišejo učenke v posebno kuharsko knjižico in napravljajo ob enem tudi preračune o stroških. Da se vadijo učenke tudi v nakupu in v cenah živil, visi v šolski kuhinji tabla, na kateri so vsakokratne cene razvidne.

2. Pranje in likanje: Prebiranje, štetje in zapisovanje perila. Namakanje perila. Pranje z roko in s strojem. Ravnanje različnega perila in likanje. Škrobljenje perila. Ravnanje z volnenim perilom in s priprostimi čipkami.

3. Šivanje: Krpanje obleke in perila. Ročno in strojno šivanje. Naprava preprostega životnega perila, navadnega krila in jopiča.

4. Pospravljanje: Čiščenje stanovanj. Ravnanje s pečmi in svetilkami. Postiljanje. Snaženje sobne oprave, obleke in obuval. Odstranjevanje madežev iz obleke in perila.

5. Dela v hlevu in v mlečni kleti: Strežba molzni govedi, prašičem in perutnini. Molža krav. Ravnanje z mlekom. Posnemanje. Izdelovanje surovega masla.

6. Dela na vrtu: Setev in oskrbovanje različne zelenjave in cvetlic.

Učni pripomočki:

Za hišno gospodinjstvo rabi kot najvažnejši učni pripomoček gospodinjstvo zavoda ubogih šolskih sester v Šmihelu, za kmetijsko gospodinjstvo vrtni nasadi v Šmihelu in pa šolska kmetija na Grmu, kjer se vrši v poletnem tečaju po štirikrat na teden od 2. do 6. popoldne in dvakrat na teden od 9. do 12. ure dopoldne praktično-teoretični pouk iz kmetijstva.

Spričala.

Učenke gospodinjkega tečaja dobijo po dovršenem tečaju spričala, v katerih so zaznamenovani redi za vedenje, za pridnost in za napredek v posameznih učnih predmetih.

Koncem tečaja se vrši glavni izpit, pri katerem se izprašujejo učenke iz cele učne tvarine in pri katerem se polaga posebno važnost na praktično sposobnost učenk.

Hišni in učni red.

Natančnejša določila o pouku in praktičnem delu, o dnevnem redu in o dolžnosti učenk se nahajajo v hišnem in učnem redu.

Meteorologična postaja na Grmu.

Meteorologična postaja na šoli, ki jo vodi pisarniški adjunkt A. Lapajne, je postaja III. vrste. Na njej se meri zračna toplina in padavina. Toplina se meri vsak dan ob 7. uri zjutraj, ob 1. uri popoldne in ob 9. uri zvečer, padavina ob 7. uri zjutraj.

Opazovalni podatki se zabeležijo v poseben zapisnik, čegar prepis se pošlje koncem vsacega meseca c. kr. osrednjemu meteorologičnemu in geodinamičnemu zavodu na Dunaj in c. kr. hidrografičnemu uradu v Ljubljani. Istotako se poročajo potresna opazovanja.

Postaja leži 183 m nad morjem in ima sledečo geografično lego: geografična dolžina $32^{\circ} 50'$ od *F* in severna širina $45^{\circ} 47'$.

Zračna toplina l. 1910. Vsled obilega deževja je padla celoletna toplina od poprečnih 11°C na $10^{\circ} 4^{\circ} \text{C}$; najmrzlejši dan je bil 24. januarja s $+14^{\circ} 4^{\circ} \text{C}$ mraza, najtoplejši pa 22. avgusta z $+31^{\circ} 2^{\circ} \text{C}$ toplote. Srednja zimska toplina je znašala $+2^{\circ} 8^{\circ} \text{C}$ (poprečno 0°), spomladna $+9^{\circ} 9^{\circ} \text{C}$ ($+11^{\circ} \text{C}$), poletna $+19^{\circ} 9^{\circ} \text{C}$ ($+21^{\circ} \text{C}$) in jesenska $+9^{\circ} 4^{\circ} \text{C}$ ($+12^{\circ} \text{C}$).

Padavina l. 1910. Celoletna padavina je znašala 1397·8 m/m (poprečna 1120 m/m); največja padavina v 24 urah je bila 30. januarja s 49 m/m ; deževnih dni je bilo 129, sneženih 20, skupaj 149.

Ta obilna padavina je uplivala ugodno na množino krmskega pridelka, neugodno pa na druge kmetijske rastline, ki so to leto vsled obilne vlažnosti mnogo trpele pred glivičnimi boleznimi.

Padavina je bila v posameznih mesecih sledeča: januarja 172·5 m/m , februarja 81·9 m/m , marca 37·3 m/m , aprila 42·0 m/m , maja 93·8 m/m , junija 125· m/m , julija 140·0 m/m , avgusta 80·4 m/m , septembra 167·0 m/m , oktobra 114·8 m/m , novembra 192·3 m/m in decembra 90·2 m/m .



II. Gospodarsko poročilo.



Šolska kmetija meri skupaj 55.040 ha in je tako sestavljena:

1. posestvo na Grmu	35.6603 ha
2. vinograd v Trški gori	1.9544 "
3. vinograd in sadni vrt v Cerovcih	3.1463 "
4. gozd na Vrhovskem	8.6320 "
5. gozd v Podljubnem	5.6910 "

Skupaj . 55.0840 ha ali

okroglo 100 oralov.

Posstvo na Grmu je zloženo in na sledeči način obdelano:

1. njive	9.7903 ha
2. travniki	18.5282 "
3. trtnica	1.6447 "
4. drevesnica	0.4416 "
5. vrt	0.5330 "
6. rastlinsko poskuševališče	0.5000 "
7. botanični vrt, park in gozdič	0.7193 "
8. stavbene parcele, obraščena pota	3.5032 "

Skupaj . 35.6603 ha

Posstvo na Grmu sestoji poglavitno iz travnikov in njiv, ki zavzemajo skupaj 28.3183 ha. Travniki okrog grada so nasaženi s sadnim drevjem.

Skupna vrednost zemljišč je cenjena okroglo na 100.000 K.

Poljedelstvo in travništvo.

Poljedelstvo. Njive, ki so zavzemale o pričetku šole l. 1886 16 ha, so se skrčile na 9.79 ha. Na njivah se prideluje krma, žita in krompir po sledečem kolobarju:

1. krompir,
2. pšenica z deteljo in travo,
3. detelja in trava,
4. " " " "
5. oves, — $\frac{1}{2}$ repa,
6. $\frac{1}{2}$ pesa, $\frac{1}{2}$ turšica,
7. $\frac{1}{2}$ pšenica — ajda, $\frac{1}{2}$ oves.

Njive so poprek po 1 ha ($1\frac{3}{4}$ orala) velike. Izven kolobarja se prideljuje nemška detelja, ki se zeleno kosi. L. 1910 je bilo z nemško deteljo obdelanih 1·11 ha.

Pridelki l. 1910 so bili sledeči:

Posetev:	Pridelek v celem:	Pridelek na 1 ha:
1. Pšenica . . . 1·35 ha	27·60 hl zrnja 60— q slame	20·32 hl zrnja 44·18 q slame
2. Rž 0·41 "	5— hl zrnja 18— q slame	12— hl zrnja 43— q slame
3. Oves 2·30 "	49·95 hl zrnja 81— q slame	21·64 hl zrnja 53·09 q slame
4. Turšica 0·50 "	25— hl zrnja	50— hl zrnja
5. Ajda 0·92 "	8·25 " "	9·93 " "
6. Krompir 0·94 "	99— q	106— q
7. Pesa 0·67 "	78— q	115— q
8. Repa, strn . . . 0·48 "	185— q	388— q
9. Detelja s travo 1·77 "	131— q	74— q
10. Nem. detelja 1·11 "	82— q	73— q

Glede posameznih pridelkov je navesti sledeče:

Pšenica je domača vrsta, ki se med vrstami, ki so se dosedaj preskusile, še najbolj sponaša.

Rž je bila „triumfovka“. Sejala se je za poskušnjo. Slame je dala dosti, zrnja pa prav malo, ker jo je stisnila žitna rja.

Oves je dupavski, ki je tukaj najbolj rodoviten. Njegovo zrnje je težko in tehta po 56 kg l hl.

Turšica je izboljšana domača vrsta, ki se odlikuje z dolgim zažetim klasjem.

Krompir je onejidovec, za zgodnjo rabo so se sadili praški zgodnji, zgodnji ameriški in solnčnik. Krompir je močno napadla krompirjeva plesenj in potem črv. Proti plesnji se je krompir škropilo z raztopino modre galice in apna, tako kakor se dela proti peronospori na trti. To delo pa treba izvršiti, predno nastaja bolezen, kakor hitro je krompir osut.

Pesa je bila ekendorfska, ki je tudi tukaj prav dobro vspela v zadnjih letih. To leto je pa črv uničil dobro polovico pridelka.

Repa je bila domača vrsta in je prav bogato obrodila.

Domača detelja se je sejala s travo in sicer v sledeči zmesi: 15 kg deteljnega semena, 8 kg laške ljulike, 4 kg pasje trave in 6 kg francoske pahovke. Vsled obilne moče se je ruša močno zgostila in je zlasti trava ugodno vspevala. O končnem vspehu bo mogoče poročati še le drugo leto.

Na dvoletno deteljišče se je sejalo pri košnji zeleno turšico s prav povoljnim vspehom in bo kazalo tudi zanaprej enako delati.

Nemška detelja se je sejala skupaj s pasjo travo in sicer se je vzelo 20 kg nemške detelje in 6 kg pasje trave. Košnja je bila prav bogata, vendar se je trava na škodo detelje vsled obilne moče preveč obrastla, tako da je trpela detelja.

V manjši meri se prideljuje fižol, topinamburo, podzemeljsko kolerabo in buče.

Rastlinsko poskuševališče. V tem poskuševališču so se nadaljevale poskušnje z raznimi vrstami ovsa, krompirja, pese, deteljnih mešanic in travniških zmesi.

Ovsu so se sejale sledeče vrste: beli sabljjar, zlati oves, kraljevi oves in velkersdorfski oves. Pridelki so bili vseskozi slabši kakor v prošlem letu. Pridelalo se je preračuneno na 1 ha:

beli sabljjar	26 hl zrnja	26 q slame
zlati oves	20 " "	28 " "
kraljevi oves	25 " "	32 " "
velkersdorfski	27 " "	33 " "

Oves je bil sploh bolj praznega zrnja kakor druga leta, tako da so bili pridelki tudi na to stran neugodni.

Pri krompirju so se nadaljevale poskušnje s sledečimi vrstami: dr. Nilson, Heine, Vaclav, Leo in Eldorado. Preskušal se je na novo velkersdorfski krompir. Vspeli je bil tudi pri krompirju neugoden, deloma vsled krompirjeve plesnji, deloma vsled črva. Najbolj je obrodil tudi to leto Heiné, ki je dal 188 kg na ha, dr. Nilson 180 kg in Leo 153 kg. Ostale tri vrste Vaclav, Eldorado in velkersdorfski so dale 60 do 67 kg pridelka.

Pese se je sejalo 4 vrste in so bili pridelki sledeči na 1 ha:

Mamutovka . . .	224 q (brez listja 211 q)
Olivasta . . .	225 " (" " 218 ")
Oberndorfska . . .	208 " (" " 190 ")
Ekendorfska . . .	201 " (" " 173 ")

Poskusi z deteljnimi mešanicami so pokazali, da se s primešavanjem večjih množin travnega semena zatira detelja, ki se v tem slučaju rada umika in tudi izgine. Na travorodni ilovnati zemlji kaže za deteljne mešanice vzeti k večjemu $\frac{1}{5}$ travnega semena, tedaj 80%—85% detelje in 15 do 20% travnega semena. V tem smislu se imajo poskusi nadaljevati.

Travništvo. Travniki merijo skupaj 18.59 ha in se nahajajo deloma spodaj ob potoku (8.50 ha) deloma okrog grada (10 ha). Ti so nasajeni z drevjem.

Travniki se gnoje na tri leta s sledečimi množinami na 1 ha:

600 kg	Tomasove žlindre,
150 "	kalijeve soli,
100 "	čilskega solitra.

Vsled obilne moče je bil travniški pridelek nenavadno bogat. Pridelalo se je skupaj 1322 q in sicer sena 586 q in otave 271 q, zelene krme in paše 465 q, tako da znaša pridelek na 1 ha po 72 q krme.

Travniško poskuševališče meri 1000 m² in se nahaja na Velikem travniku ob potoku. V tem poskuševališču so se nadaljevali poskusi z umetnimi gnojili, ki so se napravili l. 1909.

V prvem in drugem letu po gnojenju so bile košnje preračunjene na 1 ha — sledeče:

	1. 1909	1. 1910
1. Na parceli I, ki se ni gnojila . . .	27·50 q	54— q krme (sena in otave)
2. " " II, gnojeni s 600 kg Tom. žli. 150 kg kal. soli		
3. " " III, gnojeni s 600 kg Tom. žli. 100 kg čil. solit.	36— q	68— q krme
4. " " IV, gnojeni s 600 kg Tom. žli. 150 kg kal. soli	32— q	65·50 q krme
	100 kg čil. solit.	32— q 65·50 q krme

Iz teh vspehov sledi, da se je učinek gnojenja v drugem letu dobro poznal. Razlika je znašala pri ha prvo leto 5 do 9 q, drugo leto 11·50 do 14— q, skupaj 16·50 do 23— q. Ti poskusi se bodo še letos nadaljevali. Razen teh poskusov so se izvršili še nekateri drugi, pri katerih se je pokazalo manj vspeha.

Živinoreja in mlekarstvo.

Reja goveje živine. Meseca maja je kupila šola 1 bika in 3 krave montavonskega plemena, da se delajo tudi s tem plemenom poskušnje na zavodu. Nasprotno se je pa prodalo 5 krav murbodenskega plemena zaradi nepovoljne mlečnosti, deloma pa zaradi jalovosti.

Montavonsko pleme. Ker je imela šola od prej 1 kravo montavonskega plemena, šteje sedaj 4 krave in 1 bika tega plemena. Mlečnost nakupljenih krav, ki so molzle od sredi maja, ena (št. 4) pa od srede junija (po teletu), je bila prav ugodna in je znašala poprek po 8.75 l na dan. Molzle so:

št. 2	v 224 dneh	2150 kg
" 3	" 224 "	1892 "
" 4	" 185 " po teletu	1487 "
" 16	" 308 "	2747 "

Skupaj 4 krave v 931 dneh 8276 kg ali na dan dobrih 8³/₄ l.

Murbodensko pleme. To pleme daje dobre voli, zato pa slabše mlekarice. Poprečna molža je znašala na dan 5.50 l mleka.

Slabšo molžo je pripisati deloma tudi temu dejstvu, da se krave niso pravočasno ubrejele in so zaradi tega več mesecev pred porodom ostavile molžo, deloma pa tudi tej okoliščini, da so se učenci, ki so se vadili v molži, vsak teden menjavali, kar je vplivalo tudi na manj povoljno mlečnost. Molzle so:

št.	1	v 241 dneh	1640 kg mleka
"	15	" 266	"	1527 " "
"	13/4	" 227	"	1230 " "
"	1/6	" 267	"	1006 " "
"	7/4	" 325	"	1908 " "

Skupaj 5 krav v 1326 dneh 7311 kg mleka ali na dan po 5 $\frac{1}{2}$ l.

Poprečna mlečnost stalnih krav je znašala 1732 kg. Množina tolišče pa 3·8 %.

V zimskem času se je vršila v hlevu tedenska kontrola krmljenja, celo leto pa kontrola molže.

Mlekarstvo. Namolzlo se je skupaj 16.777 l. Z ozirom na pomanjkanje mleka in surovega masla v bližnjem mestu je začela šola tudi z nakupovanjem mleka, da bi se na ta način pripravila tla za ustanovitev zadružne mlekarne na Grmu. Nakupilo se je meseca novembra in decembra 681 l mleka iz Cikave, Smolenevasi, Žihovega sela in Potavrha, tako da je imela šola skupaj 17.458 l mleka.

To mleko se je porabilo sledeče:

prodalo se je	9511 l
porabilo za napajanje telet	4165 "
porabilo za krmljenje praseta	335 "
posnelo	<u>3447 "</u>

Skupaj . 17.458 l

Presnega masla se je izdelalo 133·60 kg, ki se je prodajalo v pričetku po 2·80 K pozneje po 3·20 K kilogram.

Za 1 kg masla je bilo treba 25 l mleka.

Mleko se je posnemalo z ročnim posnemalnikom „Alfa Kolibri“. Smetana se je medla s pinjo „Viktorija“.

Prasičja reja. Zaradi prasičje kuge, ki se je zanesla po tuji svinji v šolske svinjake in na kateri je poginil najprej mrjasec, in potem še dva mlada praseta, se je moralo vse prasičje odstraniti, svinjake pa temeljito razkužiti. Dva praseta, sumljiva kuge, sta se še pobila, drugi zdravi prasiči so se pa zaklali in obrnili za domačo rabo.

Z mesecem aprilom so se svinjaki zopet napolnili. S pomočjo podpore je kupila šola 1 mrjasca in 4 svinje dolgouhega

nemškega plemena, tako imenovane „Höschove reje“. S tem nakupom se je ustanovila na šoli deželna postaja za rejo plemenih prašičev. Šola je nakupila razun tega še 5 svinj in 4 prašiče v bližnji okolici, tako da je imela z mesecem majem 1 mrjasca, 9 svinj in 4 prašiče.

Od 3 svinj dolgouhega nemškega plemena se je dobilo 20 praset, ki so se oddala na razne strani za pleme.

Kakor uče dosedANJI uspehi, se kažejo živali dolgouhega nemškega plemena prikladne za zboljšanje domače reje. Zaradi tega je želeti, da se zaplodi nekoliko te krvi po naših dolenjskih krajih, v prvi vrsti po Krški dolini in povsod tam, kjer je doma reja plemenih svinj. Živali se odlikujejo s svojo velikostjo, ugodno telesno obliko in s svojo utrjenostjo. Vajene so paši in surovi klaji. Tudi za meso in mast kažejo ugodne lastnosti.

Koncem leta je imela šola 1 mrjasca, 9 svinj in 5 prašičev.

Proti rudečici so se tudi v tem letu cepili vsi prašiči.

Konjereja. Šola redi 2 konja, ki se rabita za delo, za šolske in uradne vožnje.

Vinarstvo.

K šolskemu posestvu spadata dva vinograda, eden v Trški gori in eden v Cerovcih pri Smolenivasi.

Vinograd v Trški gori meri 1.95 ha in je 1.67 ha novih nasadov. Nasadi so le deloma čisti in sicer sledečih vrst: veltlinec, (zgodnje rudeči, rudeči in zeleni, ki so večinoma med seboj pomešani), kraljevina, silvanec, traminec, rulandec, žlahtnina (španjol), zelenika, žametasta črnina (kavščina) in portugalka. Razun tega so še z drugimi vrstami pomešane: belina, rdeči vrh in laški rizling (graševina).

V tem vinogradu se nahajata v poučne namene tudi sortiment 40 trtnih vrst in drugi, novo nasajeni sortiment namiznih vrst.

Vinska gorica v Cerovcih obsega 3.14 ha in je s trto nasajenih 1.40 ha. Kakor v Trški gori je tudi tukaj ves vinograd prenovljen. Le nekaj slabših leg prejšnjega vinograda se je spremenilo v sadovnjak. Čisto nasajene so sledeče vrste: kraljevina, beli burgundec, zeleni silvanec, žlahtnina (španjol), laški rizling in modra frankinja. Del vinograda je iz mešanih, večinoma dolenjskih, deloma vipavskih in drugih vrst. Nekaj teh vrst je cepljenih na „York Madeira“. Kljub precejšnji starosti so te trte vedno slabotne v lesu.

Trte so vzgojene po takozvanem renskem načinu (Rheingauerschnitt), s 40—50 visokim deblom, na katerem je narezan reznik in napnec (šparon). Ta rez se tukaj najbolj obnaša. Le pri kraljevini in zeleniki se je vpeljala „kozlovska vzgoja“ (na

20 cm visokem deblu so 3 narazen stoječa stegna z jednim palcem). Pri tej vzgoji imenovani vrsti bolj enakomerno in sploh bolj zorita. Priporoča se ta rez za vrste, ki zorijo pozno in nejednakomerno, ter imajo velike grozde.

Zima 1909/10 je bila vinogradom ugodna. V jeseni dobro dozorel les je tudi dobro prezimil. Spomladnega mraza ni bilo. Pomlad je bila deževna in vsled tega tudi bolj hladna. Trte so odcvetele radi tega nekoliko pozneje. Nastavile so precej zaroda, tako da je bilo upati na srednje dobro letino. Tudi ob času cvetja je bilo vreme deževno.

Posamezne vrste so cvetele, kakor sledi:

V Cerovcih:	Začetek cvetja	Splošno cvetje	Konec cvetja	Grozdje se je začelo mehčati
Beli burgundec	5/6	11/6	20/6	8/8
Žlahtnina	11/6	17/6	21/6	6/8
Silvanec	14/6	19/6	26/6	13/8
Kraljevina	14/6	20/6	26/6	19/8
Modra frankinja	15/6	21/6	27/6	16/8
Laški rizling	18/6	25/6	2/7	30/8

V Trški gori:*

Sipa	10/6	17/6	21/6
Veltlinec zgodnje rudeči	11/6	17/6	22/6
Veltlinec rudeči	11/6	18/6	23/6
Veltlinec zeleni	12/6	18/6	24/6
Portugalka	13/6	19/6	25/6
Rudeči vrh	14/6	21/6	27/6
Žametna črnina	16/6	23/6	30/6
Zelenika	19/6	26/6	7/7

Deževna pomlad ni le škodovala trtnemu cvetu ovirala je tudi dela v vinogradu, kar je prišlo tem bolj v poštev, ker še ni bilo nikoli tako težavno dobiti delavcev kakor to leto. Prevelika vlaga je tudi pospešila razvoj raznih gliv, katere so mnogo škodile razvoju trt in grozdja. Upliv vlage je bil temvečji, ker je vsled dežja plevel bujno rasel, okopavanje je pa le počasi napredovalo, ker je primanjkovalo delavnih močij. Deževno vreme je trajalo celo leto in nagajalo pred vsem pri škropljenju proti peronospori. Komaj poškopljen vinograd je bilo treba takoj zopet škropiti, ker je opral dež modro galico.

Izmed škodljivcev je v Trški gori nastopil močno iškarjot (Otiorynchus ligustici in sulcatus). Na pomlad se ga je obiralo.

Močno je letos tudi nastopil seneni črviček. Na zarodu je bilo v enem gnezdu do 10 goseničic. Posebno v Trški gori je

* Glede mehčanja grozdja manjka podatkov, ker je bila škoda po toči prevelika.

bil ta škodljivec močno razširjen. V Cerovcih je le bolj beli burgundec v „Dolgem“ trpel, kjer meji vinograd na hrastov gozdček. Pokončevalo se je črve s tobačnim izvlečkom in sicer s srednjim uspehom. Razume se, da je tudi drugi zarod tega metuljčka, kisli črvček, napravil na jagodah dosti škode.

Novi nasadi. Leta 1910 se je v Trški gori 315 m² rigolalo in zasadilo z rulandcem in bilfami širokolistne riparije.

Riparija posajena 1909 se je pocepila na zeleno s tramincem, deloma pa z rulandcem. Uspeh je bil vsled dežja slab in kar se je prijelo, je pozneje uničila toča.

Razni poskusi. Poskus škropljenja s tenaksom, ki se je dve leti zaporedoma ugodno sponesel, se je letos v večji meri izvršil. Jasno je pa bilo, da ni učinkoval letošnje leto tenaks v isti raztopini tako kakor modra galica. Tudi so s tenaksom škropljene trte trpele po toči bolj kakor druge. Pripisati bi bilo to dejstvu, da postane z modro galico škropljeno listje bolj trdno kakor s tenaksom škropljeno.

Poskusi s tenaksom se bodo opustili.

Spomladi leta 1908 pričeti poskus z namakanjem kolja v modri galici je pokazal sledeči uspeh:

	Od 200 kolov namočenih v	se je podšpičilo leta 1909	leta 1910	odpadlo je leta 1910
kloro smre- kovo kolje	5% raztopini modre galice	45	76	40
	nenamočenih	118	135	65
	2% raztopini modre galice	81	96	44
	nenamočeno	106	142	58
	nenamočenega leskovega kolja	200	98	102

Iz tega je razvidno, da je bolje porabiti višje odstotne razstopine za namakanje kolja in da se malenkostni izdatek za namakanje kolja prav dobro izplača.

Dné 19. julija popoldne se je vsula nad Trško goro toča, ki je uničila 70–75% pridelka. Vtrgal se je tudi oblak, ki je odnesel precej zemlje iz vinograda. Prav malo je pa škodoval dež v pašnih, ki so bili posejani zaradi zelenega gnojenja z grašico. Štirinajst dni pozneje je nastopila po noči še druga toča, ki je pobrala še nadaljnih 50% ostalega grozdja. Toča dné 19. julija je poškodovala tudi v Cerovcih približno 50% pridelka.

Kakor je suša leta 1909 močno vplivala na zlahtnino, tako tudi moča leta 1910. Posamezni trsi te vrste so postali celo bledični.

Kljub temu, da so bili v mesecu maju hladne noči, opazila se je že v Cerovcih peronospora dné 4. junija in sicer na listju, kakor tudi na zarodu. Istočasno so se pokazale na hlazinah sive blazine „sive plesni“ (*botrytis cinerea*). Na dotičnem mestu se je pecelj posušil in ovenel je vsled tega ves del grozda, ki je visel na tem peclju. Ta gliva je pustošila grozdje posebno po toči in

je povzročila ta plesen večino suhih jagod ne pa samo peronospora, kakor se je to obče sodilo. Siva plesen je sicer že stari znanec naših vinogradov, le da je druga leta nastopila še le proti jeseni in povzročila gnilobo jagod.

Pokazalo se je, da ne zadostuje v vlažnih letih 1% razstopina modre galice, temveč je treba pri drugem in tretjem škropljenju v deževnem času vzeti 1½% modre galice.

Najbolj so trpele od peronospore veltlinec, kraljevina, belina in zelenika, najmanj rudeči vrh.

Trtna plesnoba (*Oidium Tuckeri*) je kljub trikratnemu žveplanju povzročila na posameznih mestih pokanje jagod. Največ je trpel rudeči vrh, katerega se je žveplalo štirikrat. V Cerovcih se te glive do letošnjega leta ni opazilo. Letos je nastopila prvič v belem burgundcu.

Bele gnilobe (White Rot) je bilo opaziti manj kot druga leta.

Tudi letos se je napravil poskus zelenega gnojenja z grašico v Trški gori, kakor tudi v Cerovcih z najboljšim uspehom. Grašica se vseje v spomladi in podkoplje pred mehčanjem grozdja. Poskus z lupino se je dobro obnesel.

V najvišjem pašnu (zlahtnina) se je namesto kolitve napela žica. V nekaterih vrstah se je tudi z vspehom poskusilo mladje pritrjevati z dvigajočima žicama po „Oppenheimskem načinu“.

Ker primanjkuje vedno bolj bek (vrb) za vežnjo trt, se je poskusilo napence privezati z juto. Juta se je izkazala dovolj močna in trpežna.

Matičnjak in trtnica. Matičnjak na Grmu meri 0·63 ha in je nasajen s širokolistno riparijo (*riparia portalis*). Trte, ki so degenerirale in dobile manjše liste, se je nadomestilo potom grebeničenja z drugimi. En del matičnjaka (0·145 ha) je nasajen s križanko aramon rupestris Ganzin št. 1.

Od pridelanih 56.400 ključev riparije se je 31.000 pocepilo, 23.300 pa zabilfalo. 35.000 ključev aramon rupestris se je prodalo.

Cepljeni ključi so se vložili v zabojih večinoma v žaganje, katero se je tudi letos izkazalo bolje kot oglje in šota. Le cepiči so se pokrili z ogljem in vrh oglja z mahom. Od 31.000 siljenih cepljenk se je vložilo v trtnico 23.300, ki so pa vsled deževnega vremena le slabo uspevale. Tudi ogrci so napravili v trtnici precejšnjo škodo. Kljub osemnajstkratnemu škropljenju ni bilo mogoče zatreti popolnoma peronospore.

Cepljenke, napravljene s cepilnim strojem „St. Severinus“ (tvrdka Raimund Hengl na Dunaju) so se v silnici izvrstno zalile.

Sadjarstvo.

Sadni nasadi. Na šolskem posestvu na Grmu je nasajenih 900 sadnih dreves, večidel jablan. Pred gradom leži velik sadni vrt z različnimi vrstami jabolk. Veliko ugodnejšo lego ima pa poljski sadovnjak za gradom, ki je nasajen tudi z jablanami. Oba sadovnjaka sta dala letos bolj sredno letino. Če se pomisli, da je drevje rodilo že dve poprejšnji leti dobro, je to prav povoljen uspeh, ki je pripisati le rednemu gnojenju. Spredaj pred vrtom je mladi nasad ananasove renete, na vrtu pa nasad nizkih jablan.

Hruške moštнице so nasajene v nižini med njivami v drevo-redu proti Šmihelu. Pot proti napajališču je pa obsajena z orehi. Hruškam ni bila letina ugodna, pri orehih je bila srednja.

Ob škarpi na vrtu so nasajeni hruškovi špalirji, ki so deloma letos pričeli roditi.

Lep sadni vrt se nahaja tudi v Cerovcih. Ta sadovnjak je nasajen z jablanami in deloma tudi češpljami. Jablane so tudi tukaj srednje dobro obrodile. Češpljevo listje je napadla letos rja (*Puccinia pruni*) in listna rudečica (*Polystigma rubrum*) kljub pomladnemu škropljenju z modro galico. Vsled te bolezni ni imelo že lansko leto opešano drevje sadu. Češpljam tudi ni bilo vreme ugodno ob času cvetja.

Pridelalo se je l. 1910: 3280 kg jabolk in 55 litrov orehov. Jabolk se je prodalo 700 kg po 18–24 vinarjev, 2537 kg pa porabilo za napravo mošta.

Napravilo se je 15:50 hl jabolčnika. Iz 100 kg jabolk se je dobilo 61 l mošta. Ves mošt je pokipel s pomočjo čistih drožij.

Iz 2 hl češpljeve drozge prejšnjega leta dobilo se je 15:50 l slivovke z 49% alkohola. Porabilo se je tedaj za 1 l slivovke 13 l drozge.

Da se je razmeroma toliko jabolk zmastilo za napravo mošta je krivo to, da je bila večina jabolk črvihih vsled jabolčnega zavijača (*carpocapsa pomonella*), kakor tudi krastavih vsled jabolčnega škrlupa ali fusikladija (*fusicladium dendriticum*). Fusikladij se je razvil kljub temu, da se je v zgodnji spomladi škropilo drevje z dve- in triodstotno razstopino modre galice. V zgodnjem poletju je bilo opaziti tudi na nekaterih drevesih gnezda jabolčnega molja (*hyponemeuta malinella*). Na jesen je pa delala rujava gniloba ali monilija (*monilia fructigena*) precej škode. Tudi listne uši so škodovala v mlajših nasadih.

Novi nasadi. Poljski sadovnjak za podom se je za 1 vrsto jablan povečal. Zasadilo se je 25 drevesc mašanckerja. Na južni strani gradu se je pa pričelo za napravo špalirnega vrta. Posadilo se je dvoramne hruškine kordone in palmete, ki se imajo vzgojiti kot Verrier-palmete z navpično obrnjenimi ramami. Izbralo se je finejše namizne vrste.

Drevesnica. Šolska drevesnica meri 0·43 ha in je namenjena pred vsem vzgajanju visokodebelnih jablan in hrušk. Razmnožuje se le omejeno število vrst, ki se za Kranjsko pred vsem za Dolnjsko priporočajo. V bodoče se bode sploh le cepilo v krono vrste, ki se jih je priporočalo pri letošnji sadni enketi deželnega odbora.

Iz drevesnice se je oddalo spomladi 950 visokih jablan, 135 visokih in 55 pritličnih hrušk. Razen tega se je prodalo 1000 jabolčnih divjakov in 80 kuten. V novi oddelek drevesnice se je posadilo 1100 jabolčnih, 500 hruškovih in 50 češnjevih divjakov, ter 200 kuten. Divjaki peškastega sadja so se začetkom avgusta okulirali. Debla so se vzgajala z grmskim divjakom in s čelinijem. Ti vrsti sta se obnesli za debela še najbolj, ker se hitro razvijate in se dobi krepka in trpežna debela. Virginski rožnik, kateri se je tudi nekaj časa rabil, je prepočasi rasel, zlata zimska parmena in landsberška parmena sta se pa izkazali v deblu občutljivi. Pri hruškah se rabi za debela Weilerjevo mošnico in Solnograško. Debla se vzgaja brez vsakega skrajševanja (iz terminalnih popov).

Od škodljivcev so se pokazali v drevesnici ogreci, ki so posebno med divjaki hudo pustošili. Uničene in seveda že okulirane divjake se bode nadomestilo s pripravljenimi okulanti iz pikirnih leh. Tudi voluhar in poljska miš delata precej škode. Listna uš, ki je na jablanih močno nastopila, se je pokončavala z $1\frac{1}{2}\%$ raztopino tobačnega izvlečka.

Na listju hrušk v drevesnici in v pikirnih lehah je nastopila pegavost tako močno, da je vse listje predčasno odpadlo. To bolezen povzroči neka fusikladiju podobna gliva (*Stigmalea mespili*).

Vrtnarstvo.

Na zelenjadnem vrtu, ki obstoji iz glavnega vrta pod gradom (0·53 ha) in drugega novejšega vrta v dolini pod gnojiščem (1000 m²), se je pridelovala zelenjava s posebnim ozirom na potrebe šolske kuhinje, deloma tudi zaradi prodaje.

V večji meri se prideluje zelenjava, ki si jo lahko vsak posestnik privošči in katera ne zahteva posebnega dela, dragocenih priprav ali pa posebnih dodatkov v kuhinji. Izključno za prodajo se prideluje špargelj in siljena zelenjava iz gorkih leh.

Leta 1910 se je prodalo:

razne zelenjave za	1105·58 K
cvetlic za	591·98 "
semena za	28·10 "
sadik za	48·86 "
skupaj	<u>1774·52 K</u>

Največ se je izkupilo za: solato (229 K), kumare (153 K), stročji fižol (94 K), ohrovt (90 K), paradižnike (84 K), zgodnjo zelje (76 K), čebulo (57 K), grah (55 K) in drugo.

Pretečeno vlažno leto je bilo v obče ugodno za razvoj zelenjadnih rastlin. Oviral je pa vedni dež vrtnarska dela, posebno ker je zemlja razmeroma težka. Močno se je zemlja že zboljšala z rednim gnojenjem in porabo apna. Table se močno pognojijo vsako drugo leto.

Četudi je zelenjad vsled vlažnega vremena dobro uspevala, je nastopalo mnogo bolezni in škodljivcev. Na kumarah se je kljub deževju posrečilo zadržati do jeseni rjo (plasmopora cubensis) in sicer z večkratnim škropljenjem z modro galico. Dinje (melone) je uničala plesen (erysiphe communis), predno so še pričele roditi. Žveplanje ni bilo uspešno proti tej bolezni, vsled prevelikega dežja. Paradižnike je stisnila proti jeseni peronospora (p. infestans), akoravno se je večkrat z modro galico škropilo.

Na čebuli je letos prvič nastopila v večji meri rja (puccinia porri).

Na sadikah zeljnih rastlin so povzročale bolhe precejšno škodo, kakor tudi klunotaji (ceutorhynchus sulcicollis). Strune (agriotes segetis) so nastopile sicer manj močno kot leta 1909, vendar so še vedno povzročile na solati močno škodo. Tudi poškodba po ogrcih je bila občutna.

Na prednji strani vrta so gorke lehe, (skupaj 28 oken), ki se rabijo za siljenje zgodnje zelenjadi in za pridelovanje sadik. Gorke lehe, provizorično napravljene leta 1909 na jugovzhodni strani vrta, so se opremile z okni in sploh pomnožile. Teh gorkih leh je sedaj skupaj 12 oken.

Cvetličnjak in silnica sta namenjena za gojitev, pomnoževanje in prezimovanje najbolj znanih cvetlic in lepotičnih rastlin.

Gozdarstvo.

Gozd v Podljubnem. Ta gozd meri 5·69 ha in je nasajen s samim smrečjem. Tudi letos se je nasadilo 4000 smrekovih sadik, katere je podarila c. kr. deželna vlada iz gozdne sejalnice v Bršljinu. Sajenje se je prav ugodno sponeslo.

Gozd na Vrbovskem meri 8·63 ha. Iz tega gozda se je dobilo listje in drva. Med mladim smrečjem se je posekalo še nekaj gabrine in napravilo skupaj 72 m drv. V tem gozdu se je dobilo tudi potrebni les za napravo šolskih drvarnic, kurnice, ograj, kolarnice in lope.

Stranske panoge gospodarstva.

1. Perutninarstvo.

Šola je dobila novo kurnico opravljeno z zaklopnimi gnezdi in veliko za 120 kokoši. V pritličju so oddelki za 4 rodove plemenih kokoši, zgoraj 4 oddelki za mlado in drugo perutnino.

Z vpeljavo štajerskega „sulmtalskega“ plemena se je napravila na šoli perutninarska postaja, na kateri se bode preskušalo to pleme, potem laško pleme in domače dolensko pleme. Iz te postaje bo dobivati jajca za valjenje, kakor tudi čistokrvne peteline in kokoši omenjenih plemen.

Štajersko pleme je dobro za meso in za jajca, nesnost je srednja. Laško pleme pa daje izvrstne jajčarice.

V pričetku leta je imela šola 51 kokoši. Izvalilo se je skupaj 60 piščet. Konci leta je ostalo 82 kokoši.

Kokoši so znesle 5232 jajc, od katerih se je prodalo 4987.

2. Kunčjareja.

Šola je imela v pričetku leta 1 samca in 1 samico velikega belgijskega plemena, konci leta pa 1 samca in 4 samice. Za poletni čas se je napravil posebni hlev za kunce in postavil sedaj tik kurnice, kjer se je napravila tudi potrebna ograja. Po zimi se redijo kunci v konjskem hlevu.

3. Čebelarstvo.

Od 18 panjev jih je dobro prezimilo 14. Od srede aprila so se panji z medom v satnikih krmili. Za to so se čebele kljub neugodnemu deževnemu vremenu lepo razvijale in so vsi panji meseca maja rojili. Prvi roj je bil 16. maja. Najmočnejši roj je tehtal 2·7 kg, ostali pa 1—2·50 kg. Vseh rojev je bilo 26. Od srede julija do ajdove paše se je pitalo čebele s sladkorjem, da so bili panji močni ob ajdovi paši. Ker je bilo tudi ob tem času neugodno vreme, zato so čebele primeroma malo medu nanesele. Najboljša paša je bila od 24. avgusta do 3. septembra. Opazovalni panj je pridobil v posameznih dneh od 50 dkg do 1 kg na teži. Po ajdovi paši so tehtali panji od 12—20 kg (prazen panj 6·3 kg). Da bi čebele bolje prezimile, se je dodal nekaterim slabejim panjem sladkor; ostalim se je pa pustila njih zaloga. Štiri panji so se v poučne namene združili; v isti namen se je dokupilo 6 panjev. Čez zimo se je pustilo 40 močnih panjev, katero število naj bi bilo normalno za tukajšne šolsko čebelarstvo.

4. Vrboreja.

V vrbišču pod Božjim grobom so se pridelovale sledeče vrste pletne vrbe:

1. mandeljeva vrba (*Salix amygdalina*),
2. konopna vrba (*Salix viminalis*),
3. škrlatna vrba (*Salix purpurea*),
4. kaspiska vrba (*Salix acutifolia*),
5. uralaska vrba (*Salix uralensis*).

Pridelane šibe so se porabile deloma za zavijanje drevja, deloma za vežnjo trt.

Ker se ima vrbišče na tem mestu opustiti, se je nasadilo pod drevesnico novo vrbišče.

Gospodarsko poslopje.

L. 1910 se je napravila nova kurnica za 120 kokoši, povečala vinska klet z razširjenjem predkleti, ki rabi za vinsko posodo in stroje, ogradilo dvorišče pri svinjaki, napravila ograja pri vrtu za gradom, lopa za krmljenje prašičev, hlev za kunce, kolarnica, lopa tik poda in nova strelna postaja v Cerovcih.

Gospodarski inventar.

Gospodarsko orodje se je popolnilo z razno posodo in s stroji. Omeniti je zlasti nabavo sejalnega stroja od tvrdke Pracner v Rudnicah, parilnika za prašičjo klajo od tvrdke „Titania-Werke“ v Welsu, stiskalnice za jagodičevje od tvrdke Waas v Geisenheimu, žveplalnikov „Vindobona“, škropilnice „Avstrija“ in „Hidrolina“ in meha za pretakanje vina od tvrdke J. Nechville na Dunaju, kostnega mlina od tvrdke W. Kröner v Oberaltstadt na Češkem, nove vinske posode in bencin-motorja od tvrdke I. Bernhardtovi Sinovi na Dunaju.



Tisk J. Krajec nasl. v Novem mestu. 359—11.